

Koroška ali Kärnten?

Tea Horvat

Oddelek za prevajalstvo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
tea.horvat@gmail.com

Izveček

Članek se osredotoča na prevajanje imen sedmih slovenskih pokrajin v nemški jezik. Navaja tako imena slovenskih pokrajin kot tudi njihove prevodne ustreznice v nemškem jeziku. S pomočjo nemškega korpusa Cosmas, slovensko-nemškega in nemško-slovenskega slovarja ter knjige *Slovenski toponimi v nemških besedilih* avtorjev Käthe Grah in Stanka Klinarja raziskuje in utemeljuje, kdaj imena pokrajin ohranimo v slovenskem jeziku in kdaj ne.

1. Uvod

Pri prevajanju slovenskih pokrajin v nemški jezik pogosto naletimo na težave, saj ne vemo, ali naj imena pokrajin ohranimo v izvorni obliki ali ne. Eden izmed razlogov za to dilemo je, da sta se nemški in slovenski prostor skozi zgodovino tesno prepletala, zato je težko izbrati zgolj eno poimenovanje za pokrajino, saj nekatere segajo tudi prek naših današnjih meja (na primer avstrijska Koroška/Kärnten).

V članku sem se osredotočila na ustreznice, ki jih ponujajo nemško-slovenski in slovensko-nemški slovarji ter knjiga *Slovenski toponimi v nemških besedilih*. Zanimalo me je, ali s temi ustreznici kakšno informacijo tudi izgubimo. Z nemškim korpusom Cosmas pa sem ugotavljala, ali v ciljnem besedilu pogosteje uporabimo slovensko ime pokrajine ali nemško prevodno ustreznico.

2. Toponim, pokrajina

Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika 1997 je *toponim lastno ime kraja ali kakšnega drugega dela zemeljskega površja, zemljepisno ime. Pokrajina* pa je razložena zgolj kot *določeno manjše ali večje ozemlje sploh*.

Za analizo smo izbrali naslednje slovenske pokrajine: Koroško, Štajersko, Dolenjsko, Gorenjsko, Notranjsko, Prekmurje in Primorsko.

3. Zgodovinska prepletenost

Slovenski in nemški prostor sta se tesno prepletala vse od naselitve Slovanov, nastanka Karantanije in Karniole in konca karolinškega obdobja do oblikovanja dežel v srednjem veku. »Kljub samosvojem in v nekaterih glavnih potezah povsem različnemu (tudi časovno) razvoju posameznih teritorijev v dežele pa je imel ta proces na širšem slovenskem prostoru skupno izhodišče. Predstavlja ga čas sredi 10. stoletja, ko je na vzhodu in jugu vojvodine Koroške nastal venec mejnih krajin. Na tej osnovi se je nato začel razvoj v posamezne dežele« (Štih, 2008).

Tako lahko zlahka razumemo, zakaj nastane problem pri prevajanju slovenskih toponimov, saj so slovenske dežele obstajale že od 10. stoletja, zanje pa so se uporabljala predvsem nemška imena. Nemščina je bila nenazadnje vseskozi prestižnejši jezik.

Poudariti moram, da je bil današnji slovenski prostor vseskozi stičišče mnogih kultur, vendar je za mojo raziskavo relevanten samo vpliv nemške kulture nanj.

4. Prevodne ustreznice

4.1. Slovensko-nemški slovar

Geslo:	Prevod:
Koroška	Kärnten
Štajerska	die Steiermark
Dolenjska	Unterkrain
Gorenjska	Oberkrain
Notranjska	Innerkrain
/	/
Primorska	Slowenisches Küstenland

Tabela 1: Prikaz prevodnih ustreznice v slovensko-nemškem slovarju

V Velikem slovensko-nemškem slovarju sta Koroška in Štajerska prevedeni kar z nemškim imenom pokrajin (*Kärnten* in *die Steiermark*), Dolenjska, Gorenjska in Notranjska, pokrajine, ki so samo v Sloveniji, pa imajo ustrezna nemška imena, ki ohranijo informacijo o tem, kje se nahajajo (*Unterkrain*, *Oberkrain*, *Innerkrain*, torej **Dolenjska**, **Gorenjska**, **Notranjska**).

Za Prekmurje ni ne gesla ne prevodne ustreznice, prevodna ustreznica Primorske pa je za ciljnega bralca zavajajoča.

Slovenski bralec ve, da Primorska ne leži zgolj ob morju, nemški bralec pa si bo zaradi besede *Küstenland* predstavljal pokrajino, ki v celoti leži ob morju. Zato bi se v prevodih izraz *Küstenland* moral uporabljati zgolj za obalna mesta, drugače pa bi bilo bolj ustrezno kar slovensko ime pokrajine, torej Primorska, saj ciljnega bralca ne bi zmedlo.

4.2. Nemško-slovenski slovar

Geslo:	Prevod:
Kärnten	Koroška

Steiermark	Štajerska
Unterkrain	/
Oberkrain	Gorenjska
Innerkrain	Notranjska
/	/
Slowenisches Küstenland	Slovensko primorje

Tabela 2: Prikaz prevodnih ustreznice v nemško-slovenskem slovarju

Nemško-slovenski slovar in slovensko-nemški slovar sta pri poimenovanju pokrajin nedosledna, saj enkrat ponujata prevodne ustreznice, drugič ne. V nemško-slovenskem slovarju tako ni slovenske ustreznice za *Untekrain*, čeprav je v slovensko-nemškem slovarju prevodna ustreznica za Dolenjsko ravno *Unterkrain*. V istem slovarju zopet ni ne gesla ne prevodne ustreznice za Prekmurje, čeprav ta spada med slovenske pokrajine. *Slowenisches Küstenland* pa je prevedeno kot Slovensko primorje, (v slovensko-nemškem slovarju je *Slowenisches Küstenland* prevodna ustreznica za Primorsko), kar ni isto kot Primorska, saj je definicija za Slovensko primorje po Geografskem terminološkem slovarju: *1. spl.geogr., ožje, ozemlje neposredno ob morju in 2. spl.geogr., širše, regija, ki gravitira k obalnim naseljem*. To sicer ni relevantno za nemško govorečega ciljnega bralca, je pa relevantno za prevajalca, ki si s slovarjema težko pomaga, poleg tega bi bila rešitev Slovensko primorje napačna, ker to ni ime pokrajine, temveč zgolj regije neposredno ob obali.

Če bi v besedilu torej šlo za ta pomen, za regijo ob obali, bi bila rešitev *Küstenland* za nemško govorečega bralca pravilna in ustrežna, če pa bi šlo za pomen celotne pokrajine Primorske, bi bila prevodna ustreznica napačna.

4.3 Nemški korpus Cosmas

4.3.1 Slovenska imena slovenskih pokrajin

Iskanje:	Št. zadetkov:	Št. virov:
Koroška	26	17
Štajerska	18	11
Dolenjska	11	4
Gorenjska	5	3
Notranjska	1	1
Prekmurje	10	5
Primorska	7	2

Tabela 3: Slovenska imena slovenskih pokrajin

V nemškem korpusu Cosmas se slovenska imena za pokrajine pojavljajo v zelo majhnem obsegu.

Ime za Notranjsko je najmanj zanesljivo, saj se pojavi zgolj v enem viru, in sicer v Wikipediji. Enako velja za Primorsko, ki se pojavi v dveh virih, eden izmed njiju je prav tako Wikipedija.

4.3.2 Nemška imena slovenskih pokrajin

Iskanje:	Št. zadetkov:	Št. virov:
----------	---------------	------------

Kärnten	93.064	65.390
die Steiermark	64.459	51.062
Unterkrain	28	22
Oberkrain	114	103
Innerkrain	3	3
/	/	/
Slowenisches Küstenland		

Tabela 4: Nemška imena slovenskih pokrajin

Za slovenske pokrajine se, glede na te zadetke, pogosteje uporabljajo nemška imena, vendar moramo opozoriti na to, da se imeni Kärnten in die Steiermark v večini primerov nanašata na avstrijski deželi in ne na slovenski pokrajini (zato je tudi toliko zadetkov v nemških besedilih). Tako zlahka pride do napačnih predstav o tem, kje se pokrajini nahajata. Poleg tega se nemška imena za slovenske pokrajine večinoma uporabljajo v zgodovinskem kontekstu, drugače se rabijo slovenska imena.

Glede na Cosmas je zelo zanesljiva uporaba nemškega imena Oberkrain (Gorenjska), saj označuje samo slovensko pokrajino, prav tako ima največje število zadetkov in virov (če zaradi zgoraj podanega razloga izvzamemo imeni Kärnten in die Steiermark).

Ime Innerkrain je zopet zelo nezanesljivo, saj se pojavi samo trikrat, vsakokrat v Wikipediji.

Če v nemškem korpusu primerjamo zadetke za slovenska imena pokrajin in zadetke za nemška imena slovenskih pokrajin, ugotovimo, da se nemška imena uporabljajo bolj pogosto, a skoraj izključno v zgodovinskem kontekstu. Bolje bi torej bilo, če bi prevajalec v ciljnem besedilu uporabljal slovenska imena pokrajin, da ne bi prišlo do napačnega razumevanja besedila.

4.4 Slovenski toponimi v nemških besedilih

Grah in Klinar obravnavata problematiko pravilne uporabe slovenskih toponimov v nemških besedilih, navedeta pa tudi njihove prevodne ustreznice. Glede na našo raziskavo s pomočjo korpusa in dveh slovarjev se nam njuni predlogi zdijo ustrezni.

Avtorja predlagata, da se za slovenska imena pokrajin uporabljajo slovenska imena, poleg tega pravita: »Tudi za tista dela Koroške in Štajerske, ki ležita znotraj slovenskih meja, lahko uporabljamo slovenski imeni, medtem ko naj Kärnten in Steiermark označujeta avstrijska dela istih zgodovinskih pokrajin« (Grah in Klinar 2005:2).

S tem se strinjamo, ker smo s pomočjo nemškega korpusa ugotovili, da je bolje, če prevajalec uporablja slovenska imena pokrajin, saj ta niso vezana na zgodovinski kontekst.

»V zgodovinskem kontekstu se sicer še lahko odločimo za nemška imena Oberkrain, Unterkrain, Küstenland, itd., vendar so ta imena nujna le pri citatih. V stvarnem

geografskem opisu današnje Slovenije pa seveda ni mesta za zgodovinsko nemško nomenklaturu« (Grah in Klinar 2005:2).

Prevajalec naj torej za slovenske dele pokrajin Koroške in Štajerske uporablja slovenska imena. Za ostale slovenske pokrajine velja enako, z izjemo zgodovinskih besedil.

5. Zaključek

Na osnovi opravljene analize lahko sklenem, da bi bilo bolj ustrezno, če bi uporabljali slovenska imena za slovenske pokrajine, nemška imena pa naj bi se za slovenske pokrajine uporabljala zgolj v zgodovinskem kontekstu (sicer lahko hitro pride do napak v razumevanju besedila).

Vseeno pa menim, da odločitev ostaja v rokah prevajalca. Sam naj torej izbere slovensko ali nemško ime za pokrajino. Navsezadnje je veliko odvisno od namena besedila, še več pa od poučenosti ciljnega bralca.

6. Viri in literatura

- Cosmas, dostopno na http://www.ids-mannheim.de/kl/projekte/cosmas_I/ (30.11.2009, 13:30).
- Debenjak, Doris, Božidar Debenjak in Primož Debenjak, 1996: *Veliki slovensko-nemški slovar*. Elektronska izdaja. Ljubljana: DZS.
- Debenjak, Doris, Božidar Debenjak in Primož Debenjak, 1996: *Veliki nemško-slovenski slovar*. Elektronska izdaja. Ljubljana: DZS.
- Grah, Käthe in Stanko Klinar, 2005: *Slovenski toponimi v nemških besedilih: Tretja, popravljena izdaja*. Ljubljana: Oddelek za germanistiko, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Kladnik, Drago, Franc Lovrenčak, Milan Orožen Adamič 2005: *Geografski terminološki slovar*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1997. Elektronska izdaja. Ljubljana: DZS, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Amebis.
- Štih, Peter, 2008: *Slovenska zgodovina od prazgodovinskih kultur do konca srednjega veka*, dostopno na http://www.sistory.si/publikacije/pdf/zgodovina/Stih-Slovenska_zgodovina_od_prazgodovinskih_kultur_do_konca_srednjega_veka.pdf (2.12.2009, 14:00).